

Briselē, 19.10.2016.
COM(2016) 663 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**par to, kā tiek īstenota Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 691/2011 par
Eiropas vides ekonomiskajiem kontiem**

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par to, kā tiek īstenota Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 691/2011 par Eiropas vides ekonomiskajiem kontiem

1. IEVADS

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 691/2011(2011. gada 6. jūlijs) par Eiropas vides ekonomiskajiem kontiem¹ (Regula) ievieša vienotu kārtību, kādā tika ievākti, apkopoti, nosūtīti un izvērtēti Eiropas vides ekonomiskie konti. Minētās regulas 10. pants paredz šādus nosacījumus.

Līdz 2013. gada 31. decembrim un pēc tam reizi trijos gados Komisija iesniedz ziņojumu par šīs regulas īstenošanu Eiropas Parlamentam un Padomei. Minētajā ziņojumā jo īpaši izvērtē nosūtīto datu kvalitāti, datu vākšanas metodes, dalībvalstīm un respondentu vienībām radīto administratīvo slogu, kā arī minēto statistikas datu ticamību un efektivitāti.

Ziņojumam, ja vajadzīgs un ņemot vērā 4. panta 2. punktā minētos rezultātus, pievieno priekšlikumus:

- jaunu tādu vides ekonomisko kontu moduļu ieviešanai kā, piemēram, vides aizsardzības izdevumi un ieņēmumi (EPER)/vides aizsardzības izdevumu konti (EPEA), videi draudzīgu preču un pakalpojumu nozare (EGSS), energoresursu konti, ar vidi saistīti pārskaitījumi (subsīdijas), resursu izmantošanas un pārvaldības izdevumu konti (RUMEA), ūdens resursu konti (kvantitatīvie un kvalitatīvie dati), atkritumu konti, meža resursu konti, ekosistēmas pakalpojumu konti, ekonomikas mēroga materiālu krājumu konti (EW-MSA) un neizmantotu izraktu zemes materiālu (tostarp augsnes) apjoma novērtēšana,*
- datu kvalitātes un datu vākšanas metožu turpmākai uzlabošanai, tādējādi uzlabojot datu aptvērumu un salīdzināmību, kā arī mazinot uzņēmējdarbībai un pārvaldei radīto administratīvo slogu.*

Pirmais ziņojums saskaņā ar šo pantu tika publicēts 2013. gadā². Šis ir otrais ziņojums. 2. nodaļā sniegts pārskats par vides ekonomiskajiem kontiem. 3. nodaļā aprakstītas aktualitātes, kas notikušas kopš pēdējā ziņojuma. 4. nodaļā aprakstīti veiktie pasākumi, lai uzlabotu šīs Regulas ieviešanu.

¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02011R0691-20140616>

² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52013DC0864>

2. VIDES EKONOMISKIE KONTI

Vides ekonomiskie konti ir statistikas sistēma, kurā iekļauta ekonomiskā un vides informācija, lai, no vienas puses, izmērītu vides ieguldījumu ekonomikā un, no otras puses, ekonomikas ietekmi uz vidi. Tie nodrošina instrumentus, ar ko novērot ekonomikas negatīvo ietekmi uz vidi un izpētīt, kā to mazināt. Vides ekonomiskajos kontos tiek apkopoti vides dati no vairākām dažādām nozarēm, izmantojot identiskus jēdzienus un terminoloģiju, kāda tiek izmantota nacionālajos kontos. Tādējādi vides ekonomiskie konti sniedz vairāk informācijas nekā tikai nacionālie konti, jo tie atspoguļo ekonomikas, mājsaimniecību un vides faktoru mijiedarbību.³

Vides ekonomiskie konti sniedz informāciju par dažādiem vides un ekonomikas jautājumiem. Tos it īpaši var izmantot, lai novērtētu dabas resursu izmantošanas tendences, ekonomisko darbību radīto emisiju un izplūdes līmeni vidē, kā arī ekonomisko darbību apmēru, kas tiek veikti vides nolūkos. Vides ekonomiskie konti ataino nozaru un mājsaimniecību radītā piesārņojuma apmēru un ļauj to novērtēt, ņemot vērā nodarbinātību un šo nozaru izlaides vērtību, kā arī to izdevumus piesārņojuma mazināšanai.

Vides ekonomiskie konti ir integrēta sistēma, kas ļauj sagatavot datus, aprēķināt rādītājus un veikt analīzi. Integrējot vides datus nacionālo kontu sistēmā, rādītāji var tik aprēķināti precīzāk un analīzē var iekļaut ilgtspējīgas attīstības sociālos aspektus, kā arī zaļās izaugsmes nodarbinātības aspektus.

Regula nosaka Eiropas vides ekonomiskos kontus. Regula iedala kontus moduļos. Sākotnēji tika izveidoti šādi trīs moduļi (Regulas I līdz III pielikums):

- **Gaisa emisiju konti:** sešu siltumnīcefekta gāzu emisijas atmosfērā (tostarp: CO₂ un CO₂ no biomasas, kas tiek izmantota kā kurināmais) un septiņi gaisa piesārņotāji dalījumā, kas atspoguļo 64 emisijas ģenerējošās nozares un mājsaimniecības.
- **Vides nodokļi saimniecisko darbību dalījumā:** vides nodokļi četrām plašām grupām: energoresursi, transports, piesārņojums un resursi dalījumā, kas atspoguļo 64 nodokļus maksājošās nozares, mājsaimniecības un nerezidentus. Visi nodokļu ieņēmumu rādītāji atbilst nacionālajiem kontiem un var tikt salīdzināti ar IKP, kopējām nodokļu un sociālā nodrošinājuma iemaksām, kā arī citiem ekonomiskajiem agregātiem.
- **Ekonomikas mēroga materiālu plūsmas konti:** materiālu ielaides valstu ekonomikā apmērs, materiālu krājums ekonomikā un izlaide citās ekonomikās vai atpakaļ vidē.

Eiropas vides kontus veido atbilstoši starptautiskajai standartizētajai Vides ekonomisko kontu sistēmai 2012, centrālais satvars³. Šo regulējumu izstrādāja un publicēja Apvienoto Nāciju Organizācijas, Eiropas Komisijas (*Eurostat*), Apvienoto Nāciju Organizācijas Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas, Starptautiskā Valūtas fonda un Pasaules Bankas grupas vadībā.

³ <http://unstats.un.org/unsd/envaccounting/seea.asp>

3. NOTIKUMI KOPŠ PĒDĒJĀ ZIŅOJUMA

3.1. TIESISKAIS REGULĒJUMS

Viena no būtiskākajām izmaiņām kopš pēdējā īstenošanas ziņojuma bija grozījumi Regulā, pievienojot vēl trīs papildu moduļus (IV līdz VI pielikums)⁴, un tie ir:

- **Vides aizsardzības izdevumu konti:** ekonomisko vienību (privātā un publiskā sektora subjekti, kā arī mājsaimniecības) izdevumi vides aizsardzības nolūkos.
- **Vides preču un pakalpojumu nozares konti:** informācija par tādu preču un pakalpojumu ražošanu un eksportu, kas izstrādātas un ražotas ar mērķi aizsargāt vidi vai nodrošināt labāku resursu pārvaldību. Tiek sniegta arī informācija par nodarbinātību, kas saistīta ar minētajām darbībām.
- **Energoresursu fiziskās plūsmas konti:** energoresursu plūsma no vides ekonomikā (dabā iegūtu resursu ielaide), ekonomikas ietvaros (enerģijas produktu ražošana un izmantošana) un no ekonomikas atpakaļ vidē (energoresursu atlikumu izvade).

IV līdz VI pielikumiem nepieciešamo informāciju pirmo reizi Komisijai (*Eurostat*) nosūtīs 2017. gadā (laikrindas iesniedzamas no 2014. gada)⁵. Lai tam sagatavotos, Komisija (*Eurostat*) veicina eksperimentālo pētījumu un brīvprātīgu datu apkopošanas darbību veikšanu.

3.2. CITS TIESISKAIS REGULĒJUMS, LAI UZLABOTU KVALITĀTI

2015. gadā Komisija pieņēma vienu Īstenošanas regulu un vienu Deleģēto regulu, lai papildinātu ar Regulu izveidoto vispārīgo regulējumu. Abas regulas tika izstrādātas ar mērķi, lai nodrošinātu salīdzināmību valstu starpā un ieviestu kvalitātes standartus. Tie bija šādi:

- *Komisijas īstenošanas regula (ES) 2015/2174 (2015. gada 24. novembris) par vides preču un pakalpojumu indikatīvu kopsavilkumu, par Eiropas vides ekonomisko kontu datu nosūtīšanas formātu un par kvalitātes ziņojumu sagatavošanas kārtību, struktūru un periodiskumu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 691/2011 par Eiropas vides ekonomiskajiem kontiem*⁶.

Šis tiesību akts nosaka noteikumus, kā tiek ieviesta Regula, par trīs atsevišķām tēmām: vides preču un pakalpojumu un ekonomikas darbību indikatīvs kopsavilkums (saskaņā ar Regulas 3. panta piekto daļu), tehniskais kopums, kādā dati jānosūta Komisijai (saskaņā ar Regulas 6. pantu), kā arī kvalitātes ziņojumu sagatavošanas kārtība, struktūra un periodiskums (saskaņā ar Regulas 7. panta trešo daļu).

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 538/2014 (2014. gada 16. aprīlis), ar ko groza Regulu (ES) Nr. 691/2011 par Eiropas vides ekonomiskajiem kontiem (OV L 158, 27.5.2014., 113. lpp.).

⁵ Vairākas ES dalībvalstis ir ieguvējas no atkāpēm saskaņā ar Komisijas īstenošanas lēmumu (ES)2016/335 (2016. gada 7. marts) par to, lai Spānijai, Francijai, Itālijai un Kiprai piešķirtu atkāpes no Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 691/2011 par Eiropas vides ekonomiskajiem kontiem (http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.062.01.0018.01.ENG).

⁶ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2015.307.01.0017.01.ENG

Attiecībā uz pirmo no trim tēmām šis tiesību akts nosaka vides preču un pakalpojumu apmēru (Regulas V pielikums), lai nodrošinātu, ka šis pielikums visās valstīs tiek piemērots vienādi.

Otrā un trešā tēma ir būtiskas visiem Regulas moduļiem. Ieviešot standartus par tehnisko formātu, kādā Eiropas vides ekonomisko kontu dati tiks nosūtīti Komisijai (*Eurostat*) (otrā tēma) paaugstinās efektivitāti un samazinās nacionālo iestāžu administratīvo slogu. Identiskus standartus var izmantot arī nosūtīt statistikas datus starptautiskiem mērķiem, piem., ESAO vai Apvienoto Nāciju Organizācijas aģentūrām. Šādi standarti uzlabo efektivitāti, piemēram, datu nosūtīšanu iestāžu starpā var veikt automatizēti, neiesaistot cilvēkresursus. Ieviešot kvalitātes ziņojumu specifikācijas (kārtība, struktūra un periodiskums) (trešā tēma), tikmēr ļaus Komisijai (*Eurostat*) veikt statistikas kvalitātes monitoringu. Kvalitātes ziņojumi, kā to nosaka Regulas 7. pants, ir nepieciešami Komisijai (*Eurostat*), lai spētu novērtēt dalībvalstu iesniegto datu kvalitāti. Tie arī nepieciešami, lai apstiprinātu datus un noteiktu jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi.

- *Komisijas deleģētā regula (ES) 2016/172 (2015. gada 24. novembris), ar ko attiecībā uz energoproduktu specifikāciju papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 691/2011*⁷.

Tiesību akts nosaka energoresursu produktus, kas izmantojami energoresursu fiziskās plūsmas kontiem (Regulas VI pielikums). Energoresursu produktu saraksts nosaka izmantojamo apjomu un klasifikāciju, kas nodrošina datu starptautisko salīdzināmību.

3.3. DATU APKOPOŠANAS METODES UN ADMINISTRATĪVAIS SLOGS

Vides ekonomiskajiem kontiem nav jābūt jauni dati, bet gan jāizmanto esošie dati. Tas tā ir, jo papildu nacionālajiem kontiem tiek apkopoti dati no dažādiem avotiem, piem., statistikas dati par energoresursiem, transportu, lauksaimniecību, valdības tēriņiem un nodokļiem, kā arī dati no citiem nestatistikas avotiem. Dalībvalstis var pielāgot esošos datus, lai tie atbilstu nacionālajos kontos izmantotajiem principiem, tādējādi izpildot Regulas prasības.

Tas, ka vides ekonomiskajos kontos izmanto esošos datus, nozīmē, ka uzņēmējiem un māsaimniecībām uzliktais papildu slogs tiek pēc iespējas samazināts, pieņemot, ka datu avoti pastāv un tiek uzturēti. Valstis var izvēlēties arī izveidot noteiktas datu apkopošanas darbības vides ekonomisko kontu nolūkā, kas palīdz uzlabot datu kvalitāti. Viens piemērs, kur tas tika izdarīts, ir vides preču un pakalpojumu nozares konti (Regulas V pielikums), kam dažas valstis ir izveidojušas nelielas, speciālas aptaujas, lai papildinātu to citu datu avotus. Šīs aptaujas tiek veiktas reizi ai vairākas reizes gadā un uzņēmējiem uzliktais slogs ir zems.

Kontu izveidi galvenokārt veic valsts iestādes (parasti – valstu statistikas biroji), kas nodarbojas ar esošo datu apstrādi un to analītiskā potenciāla uzlabošanu. Vidēji darbinieku skaits, kas nepieciešams, lai sagatavotu atskaites, variē robežās no četrām līdz sešām pilna laika pozīcijām attiecībā uz visiem sešiem Regulas pielikumiem. Šo darbinieku izmaksas

⁷ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.033.01.0003.01.ENG&toc=OJ:L:2016:033:TOC

ievērojami pavairo pamatdatu vērtību un uzlabo savstarpējās ietekmes analizēšanas potenciālu. Vairāku valstu iestādes izmantoja eksperimentālos pētījumus (ko līdzfinansēja Komisija), lai izstrādātu datu apstrādes un analīzes metodes.

3.4. PAMATOJUMS UN LIETDERĪGUMS

Lai nodrošinātu moduļu pamatotību, Regulā atrunātos moduļus vispirms pārbaudīja eksperimentālā kārtā, un tikai pēc tam Komisija izstrādāja tiesiskā regulējuma projektu (skatīt 4.2 nodaļu). Pārbaudi veica sadarbībā ar dalībvalstīm, lai varētu pārņemt to pieredzi un nodrošinātu vienotu izpratni par moduļu pamatotību. Pašlaik tiek veikti eksperimentālie pētījumi par citiem potenciālajiem moduļiem.

Vides ekonomisko kontu lietderība ir atkarīga no šādiem diviem faktoriem: pirmkārt, kā esošo informāciju var labāk iekļaut esošajā sistēmā; un otrkārt, kā un cik lielā mērā konti tiek izmantoti.

Attiecībā uz pirmo punktu gaisa emisiju konti (Regulas I pielikums) ir viens no veidiem, kā esošā informācija tika pārkārtota. Gaisa emisiju kontiem izmanto informāciju, kas tiek ievākta gaisa emisiju datu apkopošanas nolūkos, lai sagatavotu ziņojumus saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām (UNFCCC) un Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas (UNECE) Konvenciju par gaisa pārrobežu piesārņojumu lielos attālumos (CLRTAP). Pēc tam datus papildina ar informāciju, lai tie atbilstu piedāvājuma un izlietojuma un ielaides un izlaides tabulu klasifikācijām un principiem, kas tiek izmantoti nacionālajos kontos. Pēc tam tos var lietot kopā ar līdzīgiem kontiem, piemēram, energoresursu, vides nodokļu un ekonomikas nozaru kontiem. Šo informāciju var izmantot kauzālās sistēmās, lai aprakstītu sabiedrības un vides mijiedarbību, piemēram, *Driving forces, Pressures, State, Impact and Responses (DPSIR)* sistēmā, ko pieņēma Eiropas Vides aģentūra.

Attiecībā uz otro punktu vides ekonomiskie konti ir septītās ES Vides rīcības programmas pamatā, kam jānosaka ES politiku laika periodā līdz 2020. gadam – “Dzīvot labi ar planētas pieejamajiem resursiem”.⁸ Tos izmanto arī Eiropa 2020 pamatiniciatīvai “Resursu ziņā efektīva Eiropa”⁹, jo galvenais rādītājs “resursu produktivitāte” ir ņemts no materiālu plūsmas kontiem (Regulas III pielikums). Šis pielikums var arī spēlēt lomu ES rīcības plānā par aprites ekonomiku,¹⁰ it īpaši lai aprēķinātu pārstrādes rādītājus. Vides nodokļus (Regulas II pielikums) izmanto vides fiskālo reformu pētījumos par Eiropas pusgada padarīšanu videi draudzīgāku¹¹. Vides ekonomiskos kontus plānots izmantot arī, lai veiktu ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu monitoringu¹².

⁸ <http://ec.europa.eu/environment/action-programme/>

⁹ <http://ec.europa.eu/resource-efficient-europe/>

¹⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1453384154337&uri=CELEX:52015DC0614>

¹¹ http://ec.europa.eu/environment/integration/green_semester/news_en.htm

¹² <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

Lai gan vides ekonomiskos kontus jau izmanto vairākām politikas iniciatīvām, tomēr to izmantošanas potenciāls vēl ne tuvu nav izsmelts. Konti ir jauni un vēl salīdzinoši maz zināmi institucionālo lietotāju vidē. Statistiķi var veicināt to atpazīstamību, ja vairāk dalīsies un informēs par jau pieejamajiem datiem. Viena no pašreiz notiekošajām iniciatīvām ir arī vides ekonomisko kontu analītiskās jaudas izskaidrošana. Vienlaikus tiek pieliktas pūles gan lai veicinātu to atpazīstamību, gan veikti pasākumi, lai konsolidētu kontus un nodrošinātu to kvalitāti.

3.5. SNIEGTO DATU KVALITĀTE

Šajā nodaļā īsumā tiek apspriesta dalībvalstu iesniegto datu kvalitāte Regulas I līdz III pielikuma vajadzībām laika periodā, kopš pēdējā īstenošanas ziņojuma, t. i. par laika periodu no 2013. līdz 2015. gadam. Sākot ar 2017. gadu dalībvalstīm būs jāiesniedz dati Regulas IV līdz VI pielikumu vajadzībām.

2015. gads bija pirmais gads, kad visas 28 dalībvalstis iesniedza datus saskaņā ar Regulu. Datus iesniedza arī Norvēģija un Šveice, bet ne Islande (Regula attiecas arī uz EEZ). Turklāt vairākas esošās un potenciālās ES kandidātvalstis arī iesniedza daļu datu. *Eurostat* šos datus publicē savā vietnē,¹³ pievienojot tehniskus skaidrojumus (metadatus) un atsevišķu sadaļu¹⁴ ar paskaidrojošu informāciju.

Laika posmā no 2013. līdz 2015. gadam vērojama būtiska datu kvalitātes uzlabošanās. To nosaka divi iemesli: pirmkārt, sešām dalībvalstīm piešķirtās pagaidu atkāpes¹⁵ attiecībā uz datu nosūtīšanu saskaņā ar Regulas I līdz III pielikumu beidzās. Tas nozīmē, ka 2015. gadā bija pieejami dati par visām dalībvalstīm, kas vienkāršoja ES agregātu izstrādi. Otrkārt, daži sarežģījumi, kas 2013. un 2014. gadā neļāva laicīgi pabeigt anketas aizpildīšanu, līdz 2015. gadam jau bija novērsti.

Cits aspekts ir anketu pabeigtība. Attiecībā uz Regulas I pielikumu lielākā daļa valstu 2015. gadā iesniedza salīdzinoši pabeigtas anketas. Maltas iesniegtie dati nebija pilnīgi, tāpēc lielākā daļa Komisijas (*Eurostat*) publicēto datu bija aptuveni aprēķini. Attiecībā uz Regulas II pielikumu tika iesniegtas visas tabulas par visiem trim gadiem. Tomēr Horvātijā neizdalīja visus nodokļu ieņēmumus pēc ekonomiskās aktivitātes. Attiecībā uz Regulas III pielikumu visas valstis 2015. gadā iesniedza visas obligātās tabulas. Iepriekšējos gados vairākas valstis nespēja iesniegt konsekvētus datus par ES ārējo tirdzniecību, un tā vietā iesniedza datus par ES27 ārējo tirdzniecību.

Ir noteiktas vairākas jomas un konkrēti jautājumi, par kuriem valstīm ir grūtāk nodrošināt labas kvalitātes datus. Kvalitātes ziņojumi ļāva identificēt šādus tehniska rakstura problēmjautājumus, kurus nepieciešams uzlabot:

¹³ <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

¹⁴ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/environment/overview>

¹⁵ Komisijas ieviešanas lēmums 2012/691/ES (2012. gada 6. novembris) (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32012D0691>).

- I pielikums: lielākās grūtības ir datu salīdzināšana ar indikatīvi aprēķinātajiem rādītājiem, lai atbilstu ziņojuma prasībām atbilstoši Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējai konvencijai par klimata pārmaiņām un UNECE Konvencijai par gaisa pārrobežu piesārņojumu lielos attālumos (“savienot vienības”), informāciju par fluorētām siltumnīcefektu gāzu emisijām un autoceļa transporta emisiju attiecināšanu uz konkrētām NACE nozarēm.
- II pielikums: lielākās grūtībās aptuveni pusei dalībvalstu rada nerezidentu nomaksāto nodokļu indikatīvā aprēķināšana. Turklāt dažas valstis attiecināja nodokļu ieņēmumus uz ekonomiskām darbībām pēc administratīviem datiem, kas šim mērķim neder. Šie problēmjautājumi vēl tiek risināti. Uzlabota sadarbība ar iestādēm, kas sagatavo nacionālos kontus, uzlabos datu precizitāti.
- III pielikums: grūtības sagādā tie rādītāji, kuri jāaprēķina indikatīvi, vai tas jādara vismaz daļēji, jo trūkst statistikas datu. Tostarp tie ir šādi rādītāji: kultūraugu atliekas, lopbarības kultūraugi un ganību biomasa, smilts un grants ieguve un rezidences principa korekcija.

Dalībvalstu iesniegtie statistikas dati saskaņā ar šo Regulu kopumā vērtējami kā augstas kvalitātes. Tomēr joprojām vairākās jomās nepieciešami uzlabojumi, un Komisija (*Eurostat*) turpina strādāt ar dalībvalstīm, lai atrisinātu tehniskas dabas problēmas. Tiek ieviesti vairāki pasākumi un ar vairāku to palīdzību būtu jāuzlabojas kvalitātei, kā minēts 4.2. nodaļā.

4. UZLABOJUMU VEIKŠANAS RĪCĪBAS

Šajā nodaļā izskatīti potenciālie jaunie vides ekonomisko kontu moduļi (sk. 4.1. nodaļu) un pasākumi, kas tiek veikti, lai uzlabotu datu kvalitāti un datu savākšanas metodes (sk. 4.2. nodaļu) atbilstoši Regulas 10. panta prasībām.

Šajā nodaļā aprakstītās iniciatīvas izriet no divām galvenajām stratēģijām. Pirmā ir īstenošanas stratēģija¹⁶, ko 2013. gada februārī apstiprināja Apvienoto Nāciju Statistikas komisija Vides ekonomikas grāmatvedības sistēmas centrālajam regulējumam, kas ir starptautisks statistika standarts, kas tiek izmantots Eiropas vides ekonomiskajiem kontiem. Šī globālā mēroga īstenošanas stratēģija iesaka elastīgu un modulāru pieeju, lai saskaņotu dažādās politiku vajadzības un pieejamos datus.

Otra ir Eiropas stratēģija par vides kontiem laika periodam no 2014. līdz 2018. gadam¹⁷. Par šo turpmākās rīcības plānu Komisija (*Eurostat*) un dalībvalstis vienojās Eiropas Statistikas sistēmas komitejā. Stratēģija ļauj saskaņot dažādu dalībvalstu veiktos darbus un bruģē ceļu potenciāliem jauniem moduļiem Regulā. Stratēģijā ietvertais darbu plāns 2014. – 2018. gadam galvenokārt koncentrējas uz:

- Regulas I līdz III pielikuma kontu kvalitātes konsolidēšanu (gaisa emisijas, vides nodokļi un materiālu plūsmas);

¹⁶ <http://unstats.un.org/unsd/statcom/doc13/BG-SEEA-Implementation.pdf>

¹⁷ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/1798247/6079569/ESSC-2014-21-EN-24-EuropeanStrategy-env.pdf>

- esošo vides ekonomisko kontu lietošanas veicināšanu;
- kontu savlaicīguma uzlabošanu, tostarp izstrādājot agrīnas prognozes, lai vides politikas aspektiem piešķirtu lielāku svaru ekonomikas plānošanā;
- Regulas IV līdz VI pielikuma kontu ieviešana (izdevumi vides aizsardzībai, videi draudzīgu preču un pakalpojumu nozares un energoresursu fiziskās plūsmas konti);
- investīcijām statistikas infrastruktūrā (piem., metodoloģijas, klasifikācijas, specializētas programmatūras utml.), lai uzlabotu vides kontu pieejamību, kvalitāti un lietderīgumu;
- metodoloģiju izstrādi un brīvprātīgas datu vākšanas uzsākšanu citās jomās (ūdeņi un meži, vides subsīdijas un īdzīgi pārskaitījumi un izdevumi par resursu pārvaldību).

Eiropas stratēģija par vides kontiem neaizliedz dalībvalstīm atbilstoši apstākļiem valstī, politikas vajadzībām un finanšu iespējām paralēli veikt citas darbu plūsmas.

4.1. IETEIKTIE JAUNIE MODUĻI

Kā aprakstīts 3.1. nodaļā, kopš pēdējā progresa ziņojuma ir pieņemtas trīs jomas, kas tika rekomendētas kā tēmas jauniem moduļiem saskaņā ar Regulas 10. pantu. Tās iekļautas IV līdz VI pielikumos, un tās ir šādas: vides aizsardzības izdevumu konti, videi draudzīgu preču un pakalpojumu nozare un energoresursu fiziskās plūsmas konti.

Darbs ir pavisam uz priekšu arī citās Regulas 10. pantā minētajās jomās, tostarp:

- Pieredzējušu dalībvalstu darba grupa izstrādāja datu vākšanas sistēmu par vides subsīdijām un citiem pārskaitījumiem. *Eurostat* publicēja vadlīnijas, un pirmie dati tika ievākti 2015. gadā. Ietvars un vadlīnijās izskaidroti attiecīgie principi un atskaišu tabulas, kā arī norādīts, kā kompilēt datus. Vides subsīdijas ir nedaudz grūtāka joma nekā vides nodokļi, jo publisko finanšu statistikas lietvedība ir sarežģītāka.
- Komisija (*Eurostat*) gatavo rokasgrāmatu par resursu pārvaldības izdevumu kontiem. Pastāv dažas līdzības starp šo un juridisko moduli par vides aizsardzības izdevumu kontiem (Regulas IV pielikums), t. i., pieredze, kas tiks gūta darbā ar šiem kontiem pēc 2017. gada, palīdzēs lemt, kā rīkoties ar resursu pārvaldības kontiem.
- Komisija strādā pie eksperimentāla projekta par integrētu dabas kapitāla un ekosistēmas pakalpojumu grāmatvedību. Tas ir ilgtermiņa projekts, kura pirmie rezultāti gaidāmi 2020. gadā. Galvenie mērķi ir integrēt esošos ES mēroga datu kopas (satelītuzņēmumus, zemes izmantošanas un augsnes apsekojumus un modeļus) un izmantot projekta partneru pieredzi, lai izstrādātu vienotu ES ietvaru, kas ir savietojams ar nacionāla līmeņa detalizētākiem kontiem.
- Komisija (*Eurostat*) ir racionalizējusi un vienkāršojusi esošo ietvaru un brīvprātīgo datu vākšanu mežu resursu kontiem. Tas bija nepieciešams, jo iepriekš veiktie izmēģinājumi neatbilda lietotāju gaidām un nebija pietiekama pieprasījuma.
- Komisija (*Eurostat*) ir veikusi pamata konceptuālo darbu attiecībā uz ūdens fiziskās plūsmas kontiem, ko izmanto ūdens resursu kontiem. Tas tika fiksēts rokasgrāmatas projektā. Datu vākšana vēl nav uzsākta.

Komisija (*Eurostat*) gūst pieredzi iepriekš minētajās jomās, lai potenciāli ieviestu uzlabojumus nākotnē, tomēr tā vēl nav ierosinājusi Regulas grozījumus. Jaunu moduļu izstrāde turpinās, tomēr lēnākā tempā. Moduļi, no kuriem gūst lielāko labumu, bet kuri rada vismazākos izdevumus, ir tie, kas jau ir ieviesti Regulā. Pārējie potenciālie jaunie moduļi rada salīdzinoši mazāk ieguvumu un ir dārgāki. Kontu sagatavošana var būt dārga, piemēram, ja to pamatā esošie datu avoti vēl neeksistē vai nesniedz pietiekami daudz informācijas, tāpēc tie ir jāizveido no jauna vai jāpapildina.

No jomām, kurās tiek veiktas jaunas izstrādes, vides subsīdiu konti, iespējams, ir tie, no kuriem īstermiņā sagaidāma lielākā atdeve. 2015. gadā tika sākta regulāra ikgadēja brīvprātīga datu vākšana ar dalībvalstu piekrišanu un iesaisti. Uzmanība tiks pievērsta arī eksperimentālajam darbam pie ekosistēmu kontiem. Progresu uzraudzība virzībā uz aprites ekonomiku, kā norādīts Komisijas paziņojumā “Noslēgt aprites loku – ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku”¹⁸ prasa rādītāju kopumu, kuru pamatā ir vairāki avoti, tostarp vides konti (ekonomikas mēroga materiālu plūsmas konti) un statistika par atkritumiem.

Vienlaikus arī notiek darbs, lai vēl vairāk uzlabotu esošo moduļu kvalitāti, balstoties uz līdz šim gūto pieredzi.

Tehniskajās diskusijās, kas *DIMESA*¹⁹ ietvaros notika starp Komisiju (*Eurostat*) un dalībvalstīm, nonāca pie secinājuma, ka dažas no jomām, kas tiek rekomendētas kā potenciālie moduļi Regulas 10. pantā, patiesībā nebūtu piemērotas turpmākai virzīšanai. Piemēram, tas attiecas uz šādiem moduļiem “ekonomikas mēroga materiālu uzkrājumu konti” un “neizmantoti izrakte materiāli (tostarp augsne)”. Lielākajā daļā valstu šo kontu būtiskums ir ierobežots, un ir grūti iegūt pietiekami precīzas aplēses, kas būtu izmantojami politikas veidošanā.

4.2. KVALITĀTES UZLABOJUMI: NESENĀKĀ RĪCĪBA UZLABOJUMU VEIKŠANAI

Saskaņā ar Eiropas stratēģiju par vides kontiem pēdējos gados lielākā uzmanība ir veltīta kontu kvalitātes uzlabošanai, un tā tas būs arī turpmāk. Kvalitātes uzlabošana nodrošina arī netiešus ieguvumus, jo tādējādi paaugstina statistikas atbilstību un var paaugstināt efektivitāti, kas savukārt mazina administratīvo slogu.

Komisija (*Eurostat*) turpina palīdzēt dalībvalstīm uzlabot kontu kvalitāti dažādos veidos, tostarp:

- a) **piešķir grantus eksperimentāliem pētījumiem un kvalitātes uzlabojumiem.** Regulas 4. pants nosaka, ka Komisija izstrādā tādu eksperimentālo pētījumu programmu, kuru dalībvalstis realizē brīvprātīgi, lai uzlabotu informācijas sniegšanu un datu kvalitāti, izveidotu garas laikrindas un pilnveidotu datu apstrādes metodiku un pārbaudītu jaunu vides ekonomisko kontu moduļu ieviešanas pamatotību. Komisija katru gadu (*Eurostat*) ir līdzfinansējusi eksperimentālos pētījumus (līdz 70 % no izmaksām) un ir publicējusi

¹⁸ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1453384154337&uri=CELEX:52015DC0614>

¹⁹ Nozaru un vides statistikas un kontu direktoru sanāksme 2015. gada jūnijā.

rezultātus CIRCABC vietnē²⁰. Pētījumu rezultāti tiek ņemti vērā, plānojot kvalitātes uzlabojumus un jaunu vides ekonomisko kontu moduļu ieviešanu.

- b) **samazina datu pieejamības kavējuma laiku, sagatavojot sākotnējās aplēses.** Līdz šim ekonomiskie konti tikuši uzskatīti par diezgan detalizētiem un strukturētiem datiem. Komisija (*Eurostat*) sadarbojas ar dalībvalstīm, lai novērtētu, vai vides kontus varētu apkopot agrāk, un šajā ziņā ir panākts ievērojams progress. Komisija (*Eurostat*) arī izmēģina dažādus veidus, kā sagatavot sākotnējās aplēses dažiem no galvenajiem rādītājiem. Šīm aplēsēm ir lielāka kļūdas robeža, un tās būtu mazāk detalizētākas nekā regulā noteiktās prognozes, tomēr tās sniegtu vērtīgu un laicīgu informāciju lietotājiem. *Eurostat* ir uzsācis sagatavot un publicēt ekonomikas mēroga materiālu plūsmas kontu (regulas III pielikums) sākotnējās aplēses septiņus mēnešus pēc pārskata gada beigām. Tas ir ievērojams uzlabojums, jo Regulā noteiktais termiņš datu nosūtīšanai ir 24 mēneši. Līdzīgi Komisija (*Eurostat*) arī plāno uzsākt sākotnējo aplēšu sagatavošanu par vides preču un pakalpojumu kontiem (Regulas V pielikums). Komisija (*Eurostat*) kombinē savāktos datus par vides nodokļiem (Regulas II pielikums) ar valstu nodokļu sarakstu datiem, kas apkopoti Nacionālo kontu EKS 2010 datu nosūtīšanas programmas ietvaros²¹. Tas ļauj sagatavot statistikas datus dažus mēnešus agrāk, nepalielinot dalībvalstu slogu. Šobrīd tiek pētītas iespējas, kā apkopot prognozes par gaisa emisiju kontiem (Regulas I pielikums) par vienu gadu agrāk.
- c) **aicina brīvprātīgi vākt gada datus**, gatavojoties obligātajiem ziņojumiem. Šobrīd datus brīvprātīgi vāc Regulas IV līdz VI pielikumam (vides aizsardzības izdevumu konti, videi draudzīgu preču un pakalpojumu nozares konti un energoresursu fiziskās plūsmas konti). 2015. gadā tika uzsākta jauna datu vākšana par vides subsīdijām un tamlīdzīgiem pārvedumiem.
- d) **sagatavo ES agregātus pat tad, ja datu par kādu dalībvalsti nav.** ES mēroga aplēses ir ļoti būtiskas Eiropas politikas veidotājiem. Lai sagatavotu šāda mēroga statistikas datus, parasti tiek apkopoti dalībvalstu dati. Ja tas nav iespējams, jo kādas valsts dati nav pietiekami, Komisija (*Eurostat*) izmanto citas metodes. Visbiežāk datu trūkst par vides preču un pakalpojumu kontiem (Regulas V pielikums) un vides aizsardzības izdevumu kontiem (IV pielikums), par kuriem dalībvalstis datus joprojām nosūta brīvprātīgā kārtā.
- e) **publicē rokasgrāmatas un izstrādā metodiskos norādījumus.** Kopš 2013. gada Komisija (*Eurostat*) ir publicējusi šādas rokasgrāmatas un vadlīnijas: vides nodokļi²² (2013), vides subsīdijas un tamlīdzīgi pārvedumi²³ (2015) un gaisa emisiju konti²⁴ (2015). Turklāt ir publicēti vēl citi metodikas darba dokumentu veidā (ekonomikas mēroga materiālu plūsma konti²⁵ (2013), energoresursu fiziskās plūsmas konti²⁶ (2014), resursu

²⁰ <https://circabc.europa.eu/w/browse/322c6d18-a4d8-4771-ba7c-3432b8da31c1>

²¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32013R0549>

²² <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-13-005>

²³ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-15-005-EN-N>

²⁴ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-15-009>

²⁵ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/1798247/6191533/2013-EW-MFA-Guide-10Sep2013.pdf/54087dfb-1fb0-40f2-b1e4-64ed22ae3f4c>

pārvaldības izdevumu konti²⁷ (2014) un videi draudzīgu preču un pakalpojumu nozares konti²⁸ (2015)). 2016. gadā plānots publicēt vēl trīs metodiskos materiālus (videi draudzīgu preču un pakalpojumu nozare, vides aizsardzības izdevumu konti un ekonomikas mēroga materiālu plūsmas konti). Šie informatīvie materiāli palīdz sagatavot statistikas datus un tos izmanto statistiķi gan ES, gan citās valstīs.

- f) **nodrošina datu apkopošanas instrumentus.** Komisija (*Eurostat*) izstrādā datu apkopošanas instrumentus, kas pieejami lietošanai gan ES dalībvalstīm, gan citām valstīm. Piemēram, tā ir izstrādājusi IT rīku “PEFA-Builder”, kas apkopo energoresursu fiziskās plūsmas kontus (Regulas VI pielikums), pamatojoties uz energoresursu statistiku. Komisija (*Eurostat*) arī uztur atjauninātus sarakstus (klasifikācijas) par produktiem un rīcībām, kas jāveic, lai apkopotu kontus. Komisija (*Eurostat*) nodrošina rīkus, lai aprēķinātu pēdu, ar ko mēra ietekmi uz vidi, ko radījuši ekonomikas dalībnieki, izmantojot dabas resursus. Pēdu iegūst, kombinējot vides ekonomiskos kontus ar citiem statistikas datiem (piemēram, ielaides un izlaides tabulām).
- g) **veicina apmācību kursus** Eiropas statistikas apmācību programmas ietvaros. Vidēji gadā Komisija rīko četrus kursus par vides ekonomiskajiem kontiem. Līdz šim notikušajosursos izmantotie materiāli ir publicēti *CIRCABC* vietnē²⁹.
- h) **veicina pieredzes apmaiņu valstu starpā.** Komisija (*Eurostat*) organizē divas darba grupas, kas katru gadu tiekas, lai dalītos pieredzē, izceltu labās prakses piemērus un saskaņotu veicamos uzlabojumus. Ir izveidotas arī vairākas darba grupas, kas pēta konkrētus metodikas jautājumus un sagatavo priekšlikumus un ieteikumus. Komisija (*Eurostat*) piedalās starptautiskās iniciatīvās, ko organizē ESAO, ANO/EEK un ANO.
- i) **izstrādā metodikas problēmu risinājumus.** Bez jau minētā darba, kas tiek veikts, lai uzlabotu Regulas I līdz III pielikuma 3.5 un 4.2. nodaļās minētās kvalitātes uzlabošanai, Komisija (*Eurostat*) identificēja metodikas neprecizitātes attiecībā uz jaunajiem Regulas pielikumiem (IV līdz VI pielikums), un strādā pie tā, lai tās novērstu. Dalībvalstīm lielākās grūtības sagādā emisiju sadalījuma noteikšana un dabas resursu izmantošana pēc NACE nozarēm, kā arī integrētas sistēmas izveide monetārajiem vides kontu moduļiem (vides aizsardzības izdevumi, resursu pārvaldības izdevumi, videi draudzīgu preču un pakalpojumu nozare un vides nodokļi un subsīdijas). Integrēta monetāro vides kontu sistēma ļautu sagatavot dažādus moduļus vienā veidā, izmantojot vienus un tos pašu datu avotus, tādējādi potenciāli samazinot administratīvo slogu.

²⁶ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/1798247/6191537/PEFA-Manual-2014-v20140515.pdf/12d7dcb3-cc66-46fd-bcb7-45bbbe9ba541>

²⁷ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/1798247/6191545/1-Resource-management-expenditure-accounts---draft-guidelines-2014.pdf/>

²⁸ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/1798247/6191549/Practical-guide-towards-compiling-EGSS-statistics-March2015.pdf/f0f8c6c1-0ae9-4f53-9c94-afcc190cc5ba>

²⁹ <https://circabc.europa.eu/w/browse/6ade1ca8-6a06-44bd-bff0-498217d0ec05>